

Strategisch tegenwerken

In de omschakeling naar een duurzame energievoorziening verandert de positie van gevestigde bedrijven. Het is daarom logisch dat zij hun status quo veilig proberen te stellen. NWO-onderzoeker Magda Smink heeft aan het licht gebracht welke strategieën zij hanteren om duurzame innovaties tegen te houden.

Duurzaamheid is een complexe materie en dat werkt in het voordeel van de grote bedrijven. Een terugkerend patroon betreft het accentueren van de technische onvolkomenheden van nieuwe producten. 'Als je roept dat bepaalde bezwaren onoverkomelijk zijn, vermindert de interesse in het oplossen ervan', vertelt Magda Smink (Universiteit Utrecht). 'Gevolg is dat de noodzaak tot verduurzaming van het huidige systeem naar de achtergrond verschuift. Tegelijkertijd worden de voordelen van de bestaande technologie opgehemeld.' Zo beklemtonen partijen uit de gasector dat de all electric society niet haalbaar is vanwege problemen met accu's en de capaciteit van netwerken. Maar bij potentiële toepassingen voor gas reppen zij uitsluiten over de kansen. Een ander veelgehoord argument is dat de overheid niet moet investeren in technologieën die subsidie nodig hebben om overeind te blijven. 'Maar de logica van subsidie is juist dat de nieuwe technologie hierdoor sneller concurrerend wordt.' Het begrip 'duurzaam' zo ver mogelijk oprekken gebeurt volgens de onderzoeker ook. 'Dit doen ze door 'economisch haalbaar' en 'technisch betrouwbaar' te definiëren als criteria voor duurzaamheid.'

Standaarden bepalen

Een andere strategie is het beïnvloeden van technische standaarden. 'Ik heb gekeken naar de samenstelling van de commissies die de standaarden formuleren. Grote belanghebbende bedrijven kunnen het zich permitteren om hierin veel menskracht te

steken. Voor overheden, NGO's en kleine, innovatieve bedrijven geldt dit minder. Zo zijn grote bedrijven in staat om een standaard te formuleren die goed aansluit bij de bestaande technologie. Maar nieuwe technologieën kunnen hieraan vaak alleen voldoen als de producent extra kosten maakt. Dit heeft een nadelige invloed op het economisch speelveld voor innovatieve technologieën.' Bovendien meten bedrijven volgens Smink vaak met twee maten. 'In hun redenering sluiten ze aan bij een algemeen maatschappelijk belang. Bijvoorbeeld door te stellen dat nieuwe biobrandstoffen wel echt duurzaam moeten zijn. Of dat de overheid efficiënt met publiek geld moet omgaan. Daar kan inderdaad niemand op tegen zijn. Maar ondertussen willen ze zelf wel naar olie en gas gaan boren in natuurgebieden en profiteren ze van belastingkortingen op fossiele brandstoffen.'

Tijdelijk vertragingsgedrag

Werken bedrijven duurzame innovatie eigenlijk bewust tegen? 'Ik onderzoek geen intenties maar gedrag. Als ik mensen uit bedrijven spreek, zie ik een enorme liefde en gehechtheid aan hun product. Ze geloven erin en zullen alles doen om het product veilig te stellen. Dat bepaalt de logica van hun denken en argumenteren.' Zij vindt het dan ook heel begrijpelijk dat bedrijven mee willen sturen in veranderingsprocessen. Tegelijkertijd is het voor het publiek en voor beleidsmakers van belang te weten hoe dit spel gespeeld wordt, zodat ze het herkennen en tegenwicht kunnen bieden.

Magda Smink

Overigens is het strategisch ophouden van een innovatie vaak tijdelijk. 'Door het veranderingsproces op te houden, hebben de bedrijven net iets meer tijd om zelf hun productie aan te passen. Dit heb ik bijvoorbeeld gezien bij de omslag van spaarlampen naar LED-verlichting.'

Kritischer en onafhankelijker

Wie de energietransitie een warm hart toedraagt, doet er al met al verstandig aan kritisch te luisteren naar de boodschap van bedrijven. 'De argumenten die zij gebruiken lijken op het eerste gezicht vaak logisch, maar het publieke belang valt niet automatisch samen met het ondernemersbelang. Daar komt bij, dat de grote bedrijven vaak een kennisvoorsprong hebben en beleidsmakers geneigd zijn vooral procesmatig naar innovaties te kijken. De tegenmacht vanuit het beleid wordt bovendien gebroken door de grote doorstroom binnen het overheidsapparaat.'

Een eerste stap om hier iets aan te doen is niet langer enkel het innovatieve, duurzame alternatief in woord en daad te ondersteunen. 'Men zou er ook bij kunnen vertellen wat er problematisch is aan het oude systeem', zegt Smink. 'Dat laatste geluid is ondervetegenwoordigd in het publieke debat.'

Ymkje de Boer,
NWO - Nederlandse Organisatie voor
Wetenschappelijk Onderzoek